

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2311-2409 (Print)

ISSN 2412-2009 (Online)

DOI: 10.28925/2311-2409.2022.38

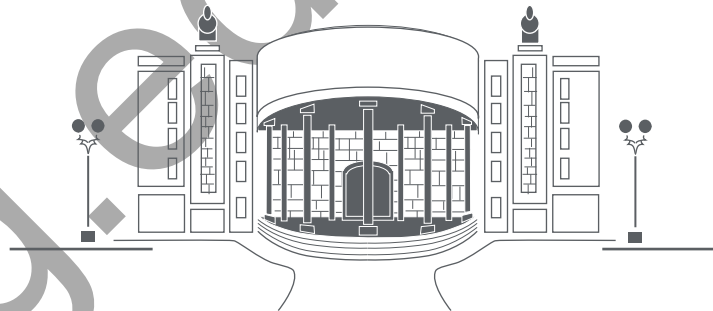
Педагогічна ОСВІТА:

теорія і практика

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

Збірник
наукових праць

№ 38 (2) • 2022

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2022

ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 38 (2) 2022

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 19961-9761 ПР,
видане Державною реєстраційною службою України
28.05.2016 р. (перереєстрація)

Липень — грудень

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, ResearchBible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 10 від 30.11.2022 р.)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних й експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2022.38

Головна редакторка:

Паламар Світлана Павлівна,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Хоружа Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

Відповідальна секретарка:

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна).

Технічна секретарка:

Билан Ольга Миколаївна (Україна).

Редакційна колегія:

Ляпунова Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежива Людмила Львівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кизенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна)
Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скрипник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеєнкова Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Миколаївна,
докторка психологічних наук (Україна).

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибульська Євгенія
(*Smirnova-Trybulska Eugenia*),
докторка габлітована (Республіка Польща);
Малах Йозеф (*Malach Josef*),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);
Пападопулос Ісаак М. (*Paradopoulos Isaak M.*),
доктор філософії, доцент з прикладної лінгвістики
та навчання мов. (Республіка Кіпр).

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV UNIVERSITY

Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific Journal

№ 38 (2) 2022

July – December

Certificate of State Registration of Printed Mass Media
KV № 19961-9761 PR,
issued by the State Registration Service of Ukraine
28.05.2016
(re-registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”), in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be published in the following specialties: 011 — “Educational, Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases Google Scholar,
Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv University
(*Rec. No 10 dated 30.11.2022*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy and psychology; results of professional, theoretical and experimental research on psychological and pedagogical branches of educational direction of scientific knowledge and methodical maintenance of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2022.38

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow
(Ukraine).

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

Executive Secretary:

Kozyr Margaryta,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine).

Technical Secretary:

Bylan Olga (Ukraine).

Editorial Board:

Lyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zdanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nezhyva Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olga,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kyzenko Vasyl,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Trotsenko Lilia,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tetyana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Lozova Olga,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

Foreign members of Editorial Board:

Smyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);
Papadopoulos Isaak M.,
PhD, Assistant Professor of Applied Linguistics
and Language Teaching (Republic of Cyprus).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Братко М.</i> Технології підтримки студентів у Центрах академічного успіху в університетах США.	6

РОЗДІЛ II ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Boichuk Yu., Boiarska-Khomenko A.</i> Innovations in general pedagogical training of future teachers.	14
<i>Canals-Botines M., Kohut I., Raluy A.</i> Dilectings as a project of the contemporary tool for teacher's digital literature educational competences.	20

РОЗДІЛ III ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Гаращенко Л., Літіченко О., Шинкар Т.</i> Організація освітньої взаємодії з дітьми раннього віку: актуальні проблеми практики.	24
<i>Голота Н., Бріка О.</i> Основи управління якістю сенсорно-пізнавального розвитку дітей четвертого року життя в закладі дошкільної освіти.	30
<i>Єпіхіна М.</i> Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі.	36
<i>Желанова В., Козир М.</i> Використання ІКТ і медіаресурсів студентами-філологами в освітньому процесі ЗВО: моделі й стратегії.	44
<i>Кипиченко Н., Софій Н., Федоренко О.</i> Професійні спільноти вчителів: із чого почати і куди рухатися.	51
<i>Леонтьєва І.</i> Реалії інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти, або коли зникає інтернет.	57
<i>Мордовцева Н.</i> Особливості реалізації текстоцентричного підходу в навчанні професійного мовлення студентів.	63
<i>Паламар С., Науменко М.</i> Універсальний дизайн закладів освіти України: доступність інформаційного простору.	69
<i>Половіна О., Кондратець І.</i> Артосвіта дітей раннього віку: аспекти психолого-педагогічного супроводу.	77

РОЗДІЛ IV ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Цюман Т., Нагула О., Адамська З.</i> Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану.	83

РОЗДІЛ V НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Тирон О., Камінська С.</i> Організаційно-педагогічні засади готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у контексті онлайн навчання.	90

CONTENTS

CHAPTER I THEORETICAL FUNDAMENTALS OF MODERN PEDAGOGY DEVELOPMENT

<i>Bratko M.</i> Support technologies for students in academic success centers in universities of the USA	6

CHAPTER II EUROPEAN SCIENTIFIC STUDIES

<i>Boichuk Yu., Boiarska-Khomenko A.</i> Innovations in general pedagogical training of future teachers	14
<i>Canals-Botines M., Kohut I., Raluy A.</i> Dilectings as a project of the contemporary tool for teacher's digital literature educational competences	20

CHAPTER III APPLIED ASPECTS OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL SCIENCE

<i>Harashenko L., Litichenko O., Shynkar T.</i> Organization of educational interaction with children of early age: current practice problems	24
<i>Golota N., Brika O.</i> Fundamentals of quality management of sensory-cognitive development of children in the fourth year of life in a preschool education institution	30
<i>Yepikhina M.</i> The essence and structure of the future teacher's readiness for partnership in primary school	36
<i>Zhelanova V., Kozyr M.</i> Use of ict and media resources by students of philology in the educational process of high school: models and strategies	44
<i>Kypychenko N., Sofiy N., Fedorenko O.</i> Professional communities of teachers: where to start and where to go	51
<i>Leontyeva I.</i> Realities of innovative development of higher pedagogical education, or when the Internet disappears	57
<i>Mordovtseva N.</i> Peculiarities of the implementation of the text-centric approach in teaching students professional speech	63
<i>Palamar S., Naumenko M.</i> Universal design of educational institutions of ukraine: accessibility of information space	69
<i>Polovina O., Kondratets I.</i> Art education of young children: aspects of psychological and pedagogical support	77

CHAPTER IV PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENCE

<i>Tsiuman T., Nahyla O., Adamska Z.</i> Psychological conditions of teacher resilience during the period of military situation	83

CHAPTER V SCIENTIFIC EXPLORATION OF YOUNG SCIENTISTS

<i>Tiron O., Kaminska S.</i> Organizational and pedagogical principles of the readiness of future maritime transport specialists for professional foreign language communication in the context of online education	90

Паламар С.,

заступник декана з наукової роботи
Факультету педагогічної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
s.palamar@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-6123-241X

Науменко М.,

викладач кафедри дошкільної освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
m.naumenko@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-8927-4427

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ДОСТУПНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

У статті висвітлено проблему впровадження універсального дизайну в заклади загальної середньої освіти України; визначено нормативно-правові основи щодо створення та ведення сайтів закладів освіти, а саме: Закон України Про інформацію, Закон України Про освіту, Закон України Про захист персональних даних, Закон України Про авторське право і суміжні права, Типове Положення про сайт закладу освіти, Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі та інших чинних нормативно-правових актів; здійснено аналіз сучасної літератури щодо впровадження універсального дизайну в заклади освіти України, який засвідчив актуальність теми дослідження та є підставою до зміни філософії закладів освіти шляхом реалізації концепції універсального дизайну, адже доступність важлива усім і має стати способом інвестування в суспільство для всіх його членів, а дотримання норм і стандартів доступності є обов'язковим у всіх сферах людської діяльності, в першу чергу у сфері освіти; наведено відмінні риси навчання в звичайному класі та класі з універсальним дизайном; розроблено карту для аналізу сайтів закладів освіти за певними критеріями та показниками, які їх визначають на наявність елементів універсального дизайну; проаналізовано сайти закладів освіти різних рівнів та форм власності міста Києва з метою визначення елементів універсального дизайну, що застосовуються.

Ключові слова: заклади освіти; освіта; освітній інформаційний простір; універсальний дизайн, доступність, інклюзивна освіта.

© Паламар С., Науменко М., 2022

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

Вступ. Впровадження універсального дизайну в освітню сферу має на меті забезпечити якісну освіту, доступну для всіх без винятку здобувачів.

Враховання принципів універсального дизайну в процесі надання освітніх послуг зміцнить соціальну згуртованість та надасть можливість розбудувати справді сучасний освітній простір й здорову конкуренцію на ринку освітніх послуг. Філософія універсального дизайну дає змогу сформуванню справедливого та безпечного суспільства, мотивованого на досягнення своїх життє-

вих цілей та потреб, проактивне, ініціативне, прогресивне, толерантне й гуманне.

Концепція універсального дизайну широко поширена в країнах світу, що розвиваються та висвітлюється в документах: «Ради Європи» (2004), «Організації Об'єднаних Націй» (2010).

Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про права осіб з інвалідністю, яка ратифікована Верховною Радою України (Ст. 2) визначено, що «держава має забезпечити впровадження універсального дизайну в різних галузях і для всіх людей» (ООН, 2006). В Законі України Про освіту

наведено визначення — «універсальний дизайн у сфері освіти — дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їхню максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну» (ЗУ Про освіту, 2017).

Мета статті полягає у визначенні доступності інформаційного простору закладів освіти міста Києва шляхом аналізу вебсайтів на наявність елементів універсального дизайну.

Аналіз праць з проблеми дослідження виявив, що проблема створення сучасного освітнього простору шляхом впровадження універсального дизайну в заклади освіти є актуальною у науковому колі українських та зарубіжних учених.

Зауважимо, що дослідженням різних аспектів теорії та практики інклюзивної освіти в Україні займалися вже досить давно, проте розгляд можливостей використання концепції універсального дизайну в навчанні як ефективного чинника інклюзивності освітнього середовища, досі залишається в центрі уваги науковців. Питання впровадження інклюзії, а саме адаптації людей з особливими освітніми потребами до соціуму заслуговують на увагу праці О. Безпалько, А. Капської, Н. Мирошніченко, Д. Голдберг, Р. Мейо.

Дослідники І. Абросімова і О. Кизимчук дотримуються точки зору, що інклюзивний дизайн є основою універсального дизайну.

Обґрунтуванням принципів універсального дизайну займалися Р. Мейс, Б. Коннелл, М. Джонс, Дж. Мюллер, А. Маллік, Е. Острофф, Дж. Сенфорд, Е. Стейнфельд, М. Сторі, Г. Вандерхейден.

Значний інтерес у науковців викликає визначення поняття «універсальний дизайн». О. Сидорченко та С. Палій «розглядають універсальний дизайн крізь призму вирішення проблем доступності в соціальному просторі та порівнюють його з визначенням «дизайн для всіх» — концепція, що передбачає проектування продукції та середовища таким чином, щоб ними могли користуватися найбільш широке коло людей» (Сидорченко О. І., Палій С. М., 2015, с. 150). І. Абросімова, О. Кизимчук проводять паралелі між «поняттями «універсальний дизайн» та «інклюзивний дизайн» (проектування загальноприйнятих продуктів або послуг таким чином, щоб вони були доступні та їх могли використовувати як можна більше число людей без необхідності у спеціальній адаптації або в розробці особливого дизайну), наголошуючи, що у США концепцію інклюзивного дизайну називають «універсальним дизайном», а поняття «дизайн для всіх» є фактором, що об'єднує два попередні поняття» (Абросімова І., Кизимчук О., 2019).

Байда Л. в своїх публікаціях стверджує, що «доступність важлива усім і має стати способом інвестування в суспільство для всіх його членів,

а дотримання норм і стандартів доступності є обов'язковим у всіх сферах людської діяльності, в першу чергу у сфері освіти» (Байда Л., 2020).

Виклад основного матеріалу. Універсальний дизайн як складова філософії закладу освіти передбачає, що здобувачі мають відмінності, на які необхідно зважати, щоб не створювати обмежень у всіх сферах життя, включаючи освіту. Зовнішні та внутрішні чинники мають значний вплив на визначення індивідуальності кожного. Навички можуть відрізнитися залежно від виду діяльності людини або умов середовища, в яких ця діяльність виконується. Також здібності кожної людини змінюються в процесі становлення особистості, її реалізації та розвитку. Кожна людина впродовж життя має принаймні один «досвід обмеженості» у виконанні тих чи інших функцій.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що універсальний дизайн, як концепція, потребує врахування можливостей кожної особистості. Крім того, він має бути розроблений таким чином, щоб товари, послуги або умови навколишнього середовища могли використовуватися будь-ким, незалежно від віку, розміру, особистих здібностей або фізичних обмежень. Соціальна залученість в еру стрімкого розвитку інформаційних та цифрових технологій, здатність бути повноцінним громадянином своєї країни стає все складнішою. Із впровадженням будь-яких технологічних інновацій зростатимуть ризики для людей, які не встигають адаптуватися або ж доступ до всіх освітніх, фінансових, державних, соціальних чи культурних послуг обмежений. Щоб підтримувати людей з різними навичками, віком і статурою, системи та будівлі мають бути розроблені таким чином, щоб користувач був у центрі їхнього процесу. Соціальне середовище, засноване на принципах універсального дизайну, сприяє рівності та робить життя легшим, комфортнішим і, у зв'язку з цим, безпечнішим для всіх.

Універсальний дизайн є «економічно ефективним підходом, бо задовольняє потреби всіх користувачів уже на початковому етапі розробки та проектування і виключає майбутні нераціональні витрати» (Mace, R. L., Hardie, G. J., & Place, J. P., 1996).

Стратегія універсального дизайну спрямована на проектування компонентів будь-якого простору, засобів, інформаційних технологій, сфер послуг, які будуть доступними кожному та не створювали необхідності певних модифікацій чи адаптацій, які орієнтовані на людину з урахуванням можливих змін її здібностей протягом життя. Сучасна концепція універсального дизайну робить поняття «доступність» ширше будівель для осіб з інвалідністю. Це інтеграція політики підтримки і рівноправності в усі сфери суспіль-

ного життя, зокрема в сферу освіти, як однієї з головних сфер життя людини, де відбувається становлення особистості.

Американський архітектор Р. Мейс був дитиною з обмеженими фізичними можливостями та першим використав термін «універсальний дизайн» і разом з групою спеціалістів у галузях «дизайн», «архітектура» розробив принципи, які зараз використовуються в сферах освіти, спорту, медицини, транспорту, архітектури та ін. (Mace, R. L., Hardie, G. J., & Place, J. P., 1996).

Для розуміння освітніх бар'єрів та організації освітнього процесу необхідні інші підходи, які забезпечуються дотриманням принципів універсального дизайну. Різні країни довгий час прагнули впровадити принципи універсального дизайну в усіх сферах життя суспільства та закріпити їх у законодавстві.

Американський науковець Е. Робертс разом з командою створили власну організацію — Rolling Quads, яка здійснювала боротьбу за громадянські права людей з інвалідністю, що стало передумовою до розвитку стратегії універсального дизайну у світі.

«Архітектура може бути інклюзивною, тільки якщо архітектор проявляє емпатію», — так говорив Раймонд Ліфчес, архітектор і автор книги *Design for Independent Living*. У піонера в області доступної архітектури і житла, архітектора і промислового дизайнера Рональда Лоуренса Мейса не було дефіциту емпатії, він мав порушення опорно-рухового апарату та вимушений все життя користуватись інвалідним візком. Фізичні та соціальні перепони, які доводилось долати сприяли тому, що в 1973 році він створив перший кодекс доступності будівель в Сполучених Штатах Америки і був долучений до розробки та впровадження законів, що стосувалися подолання дискримінації осіб з особливими потребами (Bar, L., & Galluzzo, J., 1999). Ним було засновано Центр доступного житла, який невдовзі названо Центром універсального дизайну.

Розглядаючи питання розвитку інклюзивних практик «особливі» або «додаткові» потреби слід розглядати не як результат чинників «всередині дитини», а як невідповідність між тим, що зазвичай забезпечує система освіти, і тим, що здобувач повинен отримувати як результат здобуття освіти.

В Україні відсутні єдині рамкові умови для закладів освіти щодо впровадження універсального дизайну і вирішується локально на інституційному рівні. Але через реалізацію реформи нової української школи, концепція якої враховує принципи універсального дизайну, українська освіта активно змінюється.

Щоб універсальний дизайн був ефективним, педагог повинен застосовувати індивідуальний

підхід до кожного здобувача незалежно від рівня здобуття освіти.

Одним з головних завдань перед педагогом постає опанування вмінь швидко адаптувати навчальний план, враховуючи освітні потреби кожної окремої дитини відповідно до концепції універсального дизайну. Він повинен мати достатньо свободи, щоб вирішити цю проблему. Це підвищує вимоги до професіоналізму педагога. Однак освітній процес в закладах освіти сьогодення обумовлений об'єктивністю і загнаний в рамки нормативно-правовою базою, методичними вказівками, протоколами дій, планами, звітами тощо. Це явище свідчить про протиріччя в законодавстві, які не дозволяють повноцінно впровадити універсальний дизайн в заклади освіти.

Універсальний дизайн в освіті не орієнтований спеціально на дітей з особливими освітніми потребами, а орієнтований на кожну окрему дитину відповідно до її індивідуальних можливостей. Він має на меті створити гнучкість, яка може бути адаптована відповідно до сильних сторін і потреб кожного здобувача освіти.

Універсальний дизайн навчання трактується як підхід до навчання, який має на меті дати всім здобувачам однакові шанси на успіх, незалежно від того, як вони навчаються. Хоча деякі вчителі традиційних шкіл можуть самі застосовувати принципи та практики універсального дизайну в класі.

Традиційні класи та класи з використанням універсального дизайну дуже відрізняються. Відмінні риси наводимо на рисунку 1.

Універсальний дизайн в освіті передбачає доступність не лише здобувачам, а всім учасникам освітнього процесу.

У статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що «сайт — це сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси вебсайту і (або) облікового запису власника цього вебсайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом» (ЗУ Про авторське право та суміжні права, 1993).

В Методичних рекомендаціях щодо організації роботи сайту закладу освіти вказано, що «більшість закладів освіти в Україні мають власні вебсайти, хоча необхідність їх створення не регламентовано жодним законодавчим актом. Відсутність захисту, як правового, так і технічного, інформації, яку розміщують на сайтах закладів освіти, неконтрольоване її поширення за відсутності будь-якого нормативного регулювання наражає на небезпеку всіх учасників та учасниць

освітнього процесу» (Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О., 2020).

Згідно з результатами дослідження ГО «Центр кращого Інтернету» та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» за підтримки «Counterpart International» (2018 року) виявлено, що «на жодному проаналізованому сайті не ідентифіковано спеціальної нормативної бази щодо розроблення

й підтримання його роботи» (Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О., 2020).

Відповідно до статті 30 Закону України «Про освіту» «доступ осіб з порушенням зору до інформації про діяльність закладу освіти може забезпечуватися в різних формах і з урахуванням можливостей закладу освіти» (ЗУ Про освіту, 2017).

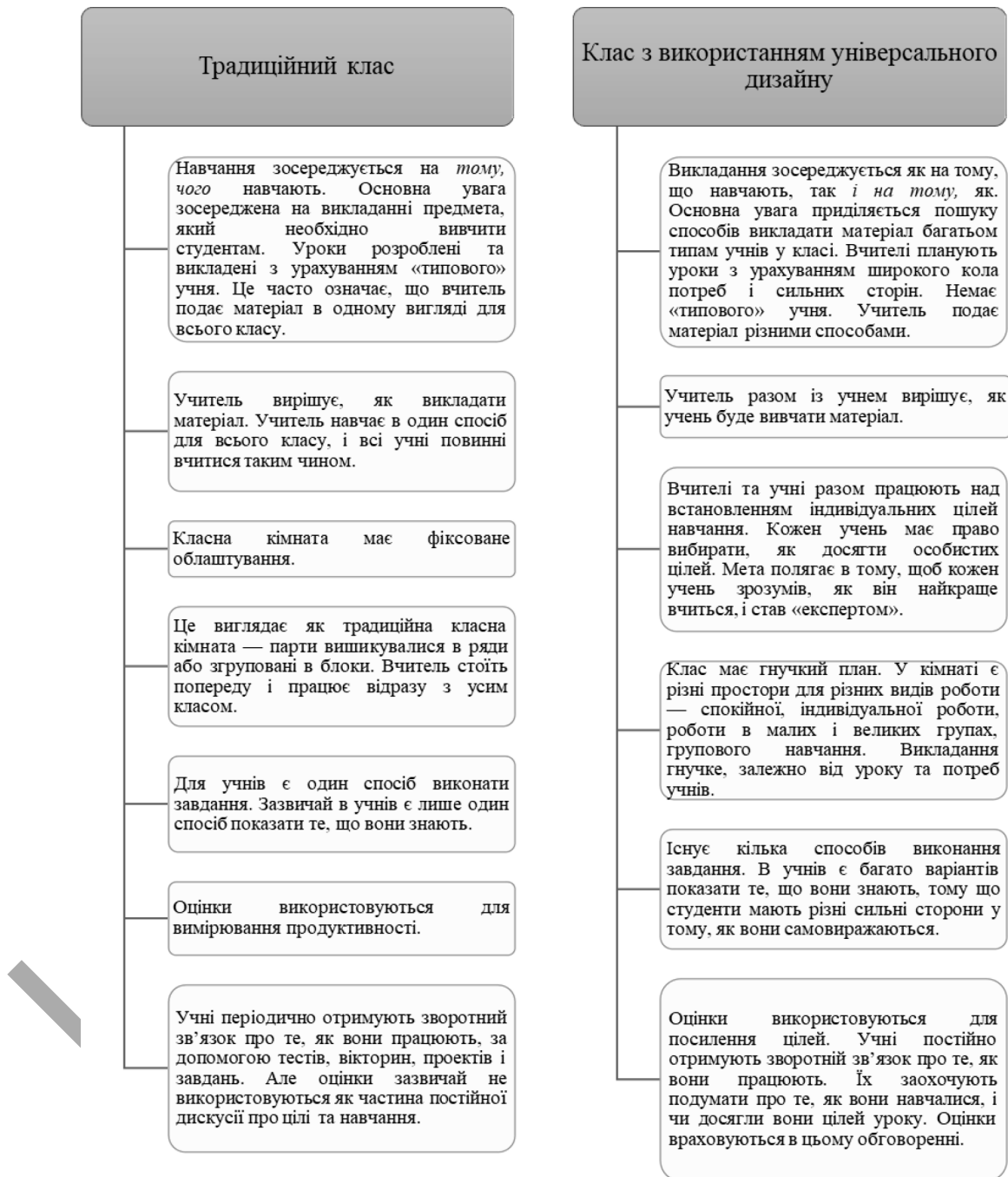

Рис. 1. Відмінні риси навчання в традиційному класі та в класі з використанням універсального дизайну в навчанні.

Сайт «має переглядатися за допомогою веб-браузерів, що працюють у поширених операційних системах, зокрема і для мобільних пристроїв (планшетні комп'ютери та смартфони). Загальний

дизайн і функції сайту мають зберігатися при перегляді в різних браузерах і при різній роздільній здатності екрану монітора. Рекомендовано оновлювати інформацію на сайті не рідше одного

разу на місяць» (Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О., 2020).

Відповідно до Типового Положення про сайт закладу освіти, розробленого на основі Законів України: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про освіту», «Про захист персональних даних», «Про охорону дитинства», «Про авторське право і суміжні права» та інших чинних нормативно-правових актів «інформація про права людини та права дитини в цифровому середовищі розміщується на сайті

закладу освіти для всіх учасників освітнього процесу. Така інформація може включати високоякісний контент, спеціально розроблений для дітей, легкий для пошуку та розуміння, наданий зрозумілою мовою й адаптований до віку дітей».

На основі визначеної нормативно-правової бази ми розробили карту для аналізу сайтів закладів освіти за певними критеріями та показниками, які їх визначають на наявність елементів універсального дизайну. Вони представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Карта аналізу сайтів закладів освіти щодо наявності елементів універсального дизайну

№	Критерії	Показники
1	Інклюзивність	збільшувачі тексту
		аудіосупровід
		голосовий ввід
2.	Інтерфейс	інтенсивність кольорів
		дизайн сайту (зрозумілість, простота і легкість у користуванні)
		можливість змінювати мову інтерфейсу
3.	Навігація	активні віконця
		швидкий перехід між сторінками
		зв'язок з іншими сторінками (порталами, що пов'язані з закладом освіти, соцмережами тощо)
4.	Зворотній зв'язок	онлайн чат
		можливість залишати коментарі
		наявність контактів для зворотнього зв'язку
5.	Актуальність	інформаційна відкритість та прозорість
		оновлення інформації по рубриках

Відповідно до карти аналізу (Див. Табл. 1) ми проаналізували інформаційне середовище 60 закладів освіти міста Києва (заклади дошкільної освіти — 20; заклади загальної середньої освіти — 20; заклади вищої освіти — 20). Сайти закладів було обрано випадково на основі списків закладів освіти за рівнями різних форм власності з Реєстру суб'єктів освітньої діяльності, що розміщені у відкритому доступі на порталі Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Варто зазначити, що далеко не всі заклади освіти в Києві мають власний інформаційний простір у вигляді сайту на сьогодні. Більшість закладів вищої і загальної середньої освіти активно використовують сучасні хмарні сервіси web 3.0 для створення та наповнення сайтів, активно ведуть їх, збагачуючи актуальною інформацією і значно менше закладів дошкільної освіти у державному секторі мають такий простір.

Результати аналізу представлені на рисунках 2 і 3.

Відповідно до результатів висвітлених на рисунку 2 можна зауважити, що інформаційний простір в мережі всіх закладів освіти, що

мають власний сайт містять принаймні один елемент зворотного зв'язку (наявність контактної інформації) та навігація великої кількості сайтів працює на високому рівні. Проте, слід зазначити, що відповідно до критерію актуальності значна частина сайтів має застарілу не оновлену інформацію в різних рубриках, яка не є актуальною. Відповідно до критерію інклюзивності більшість сайтів не містять жодного з показників, і лише деякі містять збільшувачі тексту.

На рисунку 3 представлено результати аналізу сайтів за критерієм інтерфейсу.

Результати аналізу сайтів за критерієм інтерфейсу засвідчили, що значна частина сайтів закладів дошкільної освіти містять яскраві кольори з різким переходом, що може викликати приступи епілепсії в людей з чутливим світлоприйняттям. Більшість сайтів закладів освіти мають навігацію по сайту і досить прості у користуванні, містять необхідну інформацію на головній сторінці і зрозумілі назви рубрик. Проте значна частина сайтів розрахована виключно на україномовних громадян та не передбачають переходу на мови міжнародного користування або мови нацменшин.

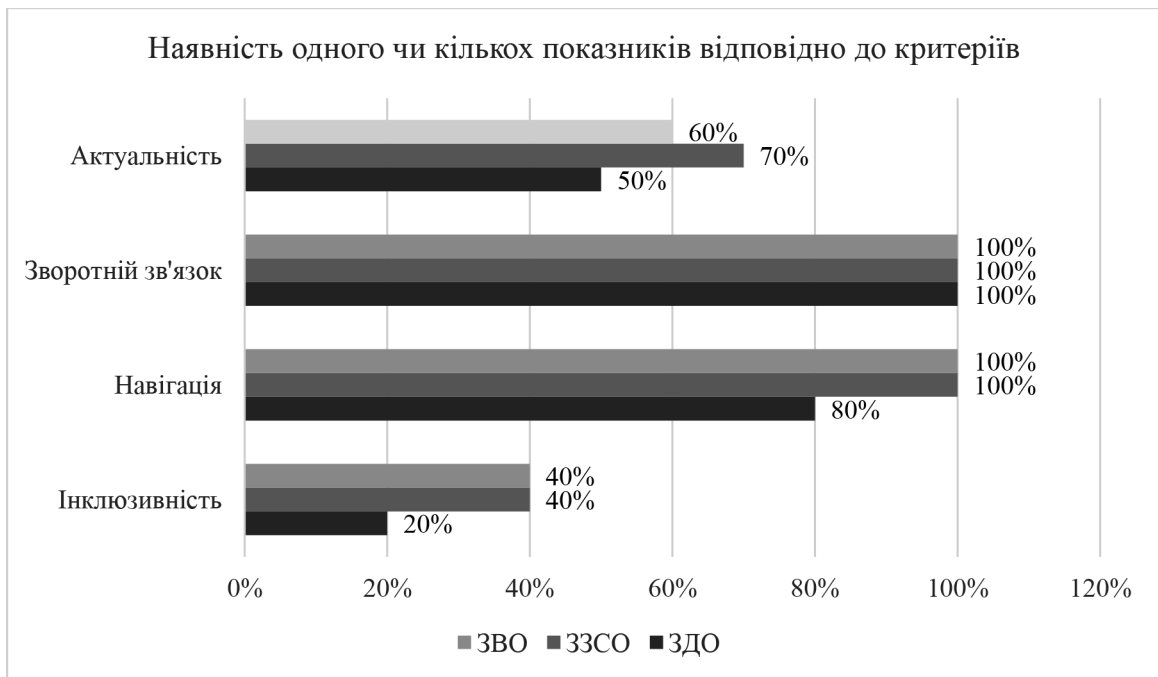

Рис. 2. Результати аналізу сайтів закладів освіти міста Києва (за критеріями: актуальність, зворотній зв'язок, навігація, інклюзивність).

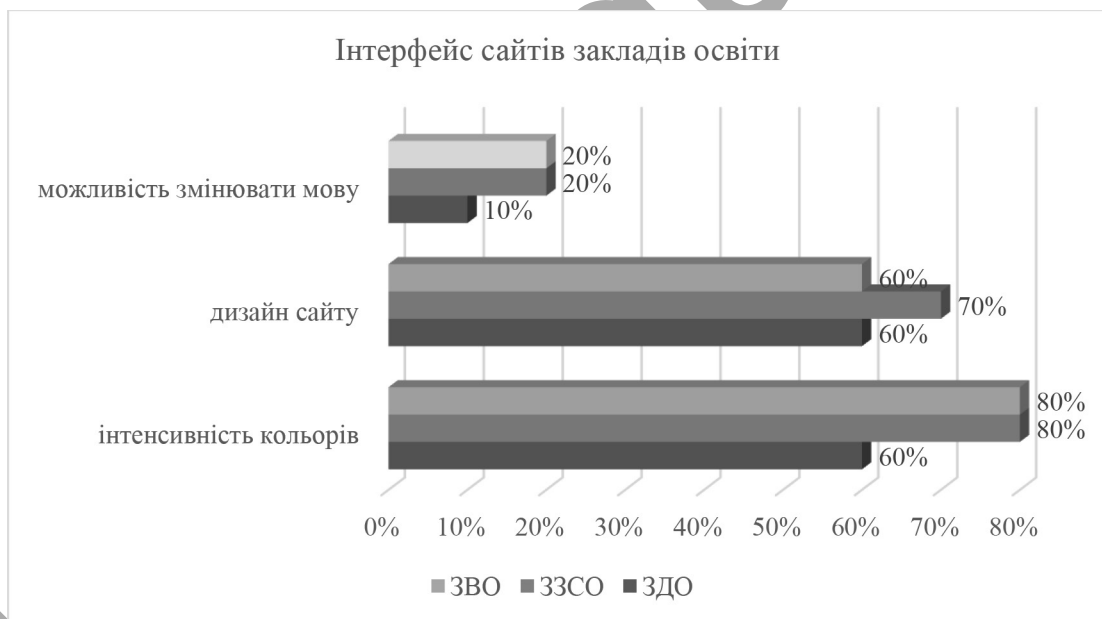

Рис. 3. Результати аналізу сайтів за критерієм інтерфейсу.

Висновки. Тож, проведений аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел та інформаційного середовища (сайтів) закладів освіти засвідчує, що існують фактори, які гальмують процес запровадження універсального дизайну як концепції розвитку закладів освіти в Україні. Серед них неналежне фінансування, розбіжності в законодавчому плані, підвищені вимоги до підготовки педагогів та небажання керівництва активно впроваджувати принципи універсаль-

ного дизайну, оскільки цей процес потребує значних зусиль, часу та змін у філософії та навчальній політиці закладу, що потребує реорганізації. Проте освітня реформа та концепція нової української школи успішно враховують принципи універсального дизайну та наближають заклади до їх реалізації в майбутньому, що в свою чергу забезпечить доступ до високоякісної освіти для кожного здобувача та виведе українську освіту на світовий освітній ринок.

ДЖЕРЕЛА

1. Абросимова І., Кизимчук О. Інклюзивний дизайн та його використання. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/13331/1/Abrosimova_05-06.06.2019.pdf (дата звернення 05.10.2022)
2. Байда Л. (2020). Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/> (Дата звернення: 21.10.2022)
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/stru2> (Дата звернення: 10.10.2022).
4. Закон України Про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 10.10.2022).
5. Конвенція про права інвалідів. Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН 2006 року (Конвенцію ратифіковано законом України № 1767-VI від 16.12.2009). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (Дата звернення: 10.10.2022).
6. Методичні рекомендації щодо організації роботи сайту закладу освіти (із фокусом на повагу прав людини в онлайн-просторі) / Громко Г., Мельник О., Сокол І., Черних О. Київ: ВАІТЕ, 2020. 20 с.
7. Сидорченко О. І., Палій С. М. (2015) Універсальний дизайн як спосіб вирішення проблем доступності. Науковий погляд в майбутнє. Т. 10. № 1.1. С. 148-152., С. 150
8. Bar, L., & Galluzzo, J. (1999). The accessible school: Universal design for educational settings. Berkeley, CA: MIG Communications
9. Contextual Bases for Integrating Universal Design into the U.N. Convention on Persons with Disabilities [Electronic resource]. 2004. Access mode: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/ahc3aa.pdf>
10. Mace, R. L., Hardie, G. J., & Place, J. P. (1996). 6 Accessible environments: Toward universal design. Raleigh: North Carolina State University. www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/ACC_Environments.pdf
11. Resolution of the Council of the European Union and the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on a new European disability framework [Electronic resource]. 2010. Access mode: [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:42010X1120\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:42010X1120(02))

REFERENCES

1. Abrosimova I., Kizimchuk O. (2019). Inklusivnyi dizain ta yoho vykorystannia [Inclusive design and its use] [in Ukrainian]. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/13331/1/Abrosimova_05-06.06.2019.pdf
2. Baida L. (2020). Yak zastosovuvaty v shkolakh universalnyi dyzain, standarty dostupnosti y rozumne prystosuvannia [How to apply universal design accessibility standards and smart adaptation in schools] [in Ukrainian]. <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>
3. Zakon Ukrainy "Pro avtorske pravo i symizhni prava" [Law of Ukraine "On copyright and related rights"]. [in Ukrainian URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/stru2> (Date of application: 10.10.2022).
4. Zakon Ukrainy Pro osvitu (2017). [Law of Ukraine on Education] [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Convention on the Rights of the Disabled. Resolution of the UN General Assembly No. 61/106, adopted at the sixty-first session of the UN General Assembly in 2006 (the Convention was ratified by the Law of Ukraine No. 1767-VI of 16.12.2009). [in Ukrainian]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (Date of application: 10.10.2022).
6. Metodichni rekomendatsiyi shchodo orhanizatsiyi roboty saytu zakladu osvity (iz fokusom na povahu prav lyudyny v onlaynovomu prostori) [Methodological recommendations for the organization of the website of an educational institution (with a focus on respect for human rights in the online space)] / H. Gromko, O. Melnyk, I. Sokol, O. Chernykh. Kyiv: VAITE, 2020. 20 p. [in Ukrainian].
7. Sydorchenko O. I., Palii S.M. (2015) Universalnyi dyzain yak sposib vyrishennia problem dostupnosti [Universal design as a method of the decision of problems of availability]. *A scientific look into the future*. T. 10. № 1.1. P. 148-152. [in Ukrainian].
8. Bar, L., & Galluzzo, J. (1999). The accessible school: Universal design for educational settings. Berkeley, CA: MIG Communications. [in English].
9. Contextual Bases for Integrating Universal Design into the U.N. Convention on Persons with Disabilities. 2004. [in English]. <http://www.un.org/esa/socdev/enable/rights/ahc3aa.pdf>
10. Mace, R. L., Hardie, G. J., & Place, J. P. (1996). 6 Accessible environments: Toward universal design. Raleigh: North Carolina State University. in English]. www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/ACC_Environments.pdf

11. Resolution of the Council of the European Union and the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on a new European disability framework. 2010. [in English].
12. [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:42010X1120\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:42010X1120(02))

S. P. Palamar, M.S. Naumenko

**UNIVERSAL DESIGN OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE:
ACCESSIBILITY OF INFORMATION SPACE**

The article highlights the problem of introducing universal design in general secondary education institutions of Ukraine; the regulatory and legal frameworks for the creation and maintenance of websites of educational institutions are defined, namely: the Law of Ukraine on Information, the Law of Ukraine on Education, the Law of Ukraine on the Protection of Personal Data, the Law of Ukraine on Copyright and Related Rights, Model Provisions on the Website of an Educational Institution, Methodological recommendations on the organization of the website of an educational institution (with a focus on respect for human rights in the online space and other current legal acts; an analysis of modern literature on the introduction of universal design in educational institutions of Ukraine was carried out, which proved the relevance of the research topic and is the basis for changing the philosophy of institutions education through the implementation of the concept of universal design, because accessibility is important to everyone and should become a way of investing in society for all its members, and compliance with norms and standards of accessibility is mandatory in all spheres of human activity, first of all in the field of education; distinctive features of education are given in a regular class and a class from the universe design; a map was developed for the analysis of the sites of educational institutions according to certain criteria and indicators that determine them for the presence of universal design elements; the sites of educational institutions of different levels and forms of ownership of Kyiv were analyzed in order to determine the elements of universal design that are used.

Keywords: educational institutions; education; educational information space; universal design, accessibility, inclusive education.

Стаття надійшла до редакції: 01.12.2022р.

Прийнято до друку: 07.12.2022р.